

Att publicera i internationella tidskrifter

Sven Ove Hansson

REFERENTGRANSKADE TIDSKRIFTER

Som de första vetenskapliga tidskrifterna brukar man räkna den franska *Journal des Sçavants* och den engelska *Philosophical Transactions*, som båda började ges ut år 1665. Redan under dessa tidskrifters första årtionden skaffade sig redaktörerna vanan att ta hjälp av experter inom olika områden med att granska manuskript. Detta system har sedan dess kommit att utvecklas och systematiseras, och kallas med en svåröversättlig engelsk term "peer review". Termen anger att manuskripten granskas av experter inom sitt specialområde. Dessa experter, som kallas "referees" (referenter) är författarens kolleger inom respektive specialitet, men behöver inte alls vara mer kunniga eller erfarna än författaren själv. Systemet med referentgranskning har ofta kritiserats, men ingen har funnit något bättre sätt att kvalitetsgranska vetenskapliga arbeten än att lämna ut granskningen till experter inom respektive område.

Systemet med referentgranskning är helt dominerande i internationella tidskrifter inom vetenskapens olika områden. När man talar om "internationella tidskrifter" menas i allmänhet internationella tidskrifter med referentsystem (peer-reviewed journals, refereed journals).

Att publicera i internationella tidskrifter är det snabbaste och säkraste sättet att nå ut med sina rön till det internationella forskarsamhället. Samtidigt är det en mycket krävande publikationsform. För att man ska få in en artikel i en bra internationell tidskrift krävs att dess innehåll är originellt och betydelsefullt i den internationella debattens perspektiv.

De större, mera ansedda tidskrifterna har en refuseringsfrekvens (rejection rate) om mellan 70 och 95 procent, dvs. en så stor andel av de inskickade manuskripten refuseras. En stor del av de artiklar som blir antagna blir det inte i sin ursprungliga form, utan först efter det att författaren har reviderat texten på grundval av referentens synpunkter.

Uppdraget att vara referent åt en tidskrift är obetalt och tidskrävande. Många forskare får ett stort antal referentuppdrag som en extra belastning utöver en redan tung arbetsbörda. Därför är det ofta svårt för redaktörerna att få besked inom önskad tid. Normalt får en referent 1–2 månader på sig, men det är vanligt att de tar sig mycket mera tid. I humanistiska ämnen är det långtifrån ovanligt att man som författare får vänta uppemot ett år på ett – positivt eller negativt – besked om sitt manuskript.

ATT VÄLJA TIDSKRIFT

Eftersom det kan ta lång tid innan man får besked, och eftersom det är ett allvarligt brott mot god publiceringssed att skicka ett manuskript till mer än en tidskrift, är det viktigt att välja tidskrift med omsorg. Det är ingen idé att skicka sin artikel till en tidskrift där chansen till publicering är liten.

I allmänhet är det klokt att välja en tidskrift som tidigare har tagit in artiklar som behandlar samma frågeställningar. Det visar att redaktören anser ämnet ligga inom tidskriftens intresseområde, och förmodligen har kontakt med kunniga personer som kan göra en vettig granskning av manuskriptet. Skickar man sin artikel till en tidskrift som inte tidigare publicerat inom ämnesområdet, kan det mycket väl hända att man först många månader senare får besked om att artikeln refuserats därför att ämnet ligger utanför tidskriftens intressesfär. Risker att drabbas av en okunnig referent är också större i ett sådant fall.

Om en artikel är ett svar eller en kommentar till en artikel av en annan författare, är det i allmänhet bäst att skicka den till samma tidskrift som den tidigare artikeln var publicerad i.

Innan man skickar in en artikel till en tidskrift bör man se efter om artikelns längd och allmänna karaktär passar för tidskriften. Oddsens är dåliga om man t.ex. skickar in en kort notis till en tidskrift som bara brukar publicera längre artiklar. Recensionsartiklar lönar det sig i allmänhet inte att skicka in om man inte har ett direkt uppdrag av redaktören att recensera boken i fråga.

ATT STÄLLA I ORDNING ARTIKELN

Litteraturreferat och andra avsnitt som inte innehåller genuina nyheter måste kortas ned till ett minimum. Introduktionsavsnittet och sammanfattningen (abstract) måste göras ordentligt intresseväckande. Det är viktigt att inte "stoppa in för mycket" i en artikel. Texten bör ha en huvudpoäng, som framhålls tydligt. De anknytningar som texten har till en pågående internationell debatt bör framhållas tydligt, bl.a. i introduktionsavsnittet.

Den språkliga formen är viktig. Chanserna till publicering minskar om man skriver på dålig engelska. Att skriva på sitt modersmål och sedan översätta är i regel inget bra sätt att skriva engelska. Betydligt bättre är att skriva direkt på engelska och vid behov få texten granskad av någon som både förstår textens sakinhåll och har god engelsk språkfärdighet.

Många tidskrifter har detaljerade riktlinjer ("guidelines") för hur manuskripten ska se ut, hur referenser ska organiseras etc. Dessa anvisningar kan man med ett par undantag till en början ta ganska lätt på. Först när artikeln blivit antagen för publicering brukar det i praktiken krävas att man följer riktlinjerna. Då bör man å andra sidan göra det till punkt och pricka.

De två undantagen är: Redan den första inskickade versionen bör vara utskriven med stort radavstånd och breda marginaler. Detta underlättar (och försnabbar därmed) referentens arbete. För det andra: En del tidskrifter begär att artikeln ska vara anonym, dvs. författarens namn ska endast förekomma på en särskild titelsida som referenten inte får se. Även detta önskemål måste tillgodoses i den första inskickade versionen.

KONTAKTEN MED TIDSKRIFTEN

Leta i det senaste numret av tidskriften upp den adress som manuskript ska sändas till. Skriv ett kort följebrev, t.ex. enligt följande mall:

Dear Editor,

The enclosed manuscript, "Against Publishing", is submitted for publication in the Journal of Self-Contradiction.

Yours sincerely

(underskrift, namnförtydligande och adress)

Argumentera inte i brevet för varför artikeln bör publiceras. Det bör faktiskt framgå av artikeln. Om artikeln är ett svar på eller en kommentar till en tidigare artikel i samma tidskrift är det däremot klokt att kortfattat nämna detta i följebrevet.

Använd om möjligt en universitetsinstitutions brevpapper och kuvert. Skicka in det antal exemplar som tidskriften begär i sina anvisningar. (Det kan fördröja processen om redaktionen själv måste ordna med kopiering.)

I allmänhet får man inom några veckor besked från redaktionen om att artikeln har anlänt och skickats ut till en referent. (Har inget sådant besked kommit inom en månad är det klokt att skriva och fråga om manuskriptet har nått fram.) Detta besked innehåller ofta också en uppgift om när ett besked om eventuell publicering kan förväntas. Denna uppgift är ofta alltför optimistisk (men kan vara bra att hänvisa till om man senare behöver skriva en påminnelse). På detta stadium får man i regel också rutinmässigt en blankett att fylla i, där copyrighten för artikeln överförs till tidskriften. Om artikeln senare blir refuserad, skickas den underskrivna blanketten tillbaka, och har naturligtvis ingen giltighet.

Redaktören skickar nu ut artikeln till en, två eller flera referenter (olika antal för olika tidskrifter). Referenterna ska vara anonyma för författaren (anonymous refereeing). En del tidskrifter försöker även att hålla författarens identitet dold för referenterna.

Författaren – och redaktören – är nu i händerna på en eller flera referenter. Många tidskrifter har fasta rutiner för att påminna försenade referenter och för att byta ut dem om förseningen blir alltför stor. Som författare gör man klokt i att inte ta detta för givet, utan påminna redaktören om det går alltför lång tid. Om man fått en anvisning om när ett besked är att vänta kan man höra av sig när den anvisade tiden är överskriden.

När redaktionen fått in utlåtandet, fattar redaktören sitt beslut. Det är i allmänhet tämligen självklart att artiklar som får starkt positiva utlåtanden ska antas och att de som får starkt negativa utlåtanden ska refuseras. I gränslandet däremellan kan redaktörens tycke och smak vara utslagsgivande. Redaktören meddelar sitt beslut i ett brev till författaren. I regel bifogas referentens utlåtande.

Redaktörens beslut kan vara av ett av följande slag:

1. Artikeln antas. Om referentrapporten bifogas överläts därmed på författaren eget omdöme hur stor vikt hon ska fästa vid referentens synpunkter.
2. Artikeln antas på vissa villkor. Villkoren hänvisar i allmänhet till referentens synpunkter, men det kan också finnas egna villkor från redaktören t.ex. om nedkortning eller om en mera klagörande sammanfattning.
3. Artikeln refuseras, men författaren uppmanas att skicka in en ny version. Denna nya version förutsätts då ta hänsyn till referentens synpunkter, men i motsats till det föregående fallet har tidskriften inte åtagit sig att publicera artikeln om dessa synpunkter tillgodoses.
4. Artikeln refuseras.

Tyvärr förekommer det också oklara mellanformer mellan dessa varianter, särskilt mellan nr 2 och nr 3.

I det första fallet är saken enkel: Det är bara att färdigställa en slutversion och skicka in. I det andra fallet måste man (såvida man inte nu väljer att byta tidskrift) tillgodose referentens synpunkter på ett rimligt sätt. Det betyder inte att referentens förslag ska följas i varje detalj, men man måste ta hänsyn till dem och redovisa goda skäl när man inte följer dem. Ett bra sätt att försnabba processen kan vara att, tillsammans med den nya versionen, skicka en kort PM (compliance memo) som punkt för punkt går igenom referentens synpunkter och redovisar på vilket sätt de har tillgodosetts.

I det tredje fallet har man att välja mellan att skicka en ny version till tidskriften och att skicka artikeln till en annan tidskrift. Något allmängiltigt råd om vad som är bäst går inte att ge, men en allmän erfarenhet är att chanserna i den första tidskriften i sådana fall ofta är goda om man tycker sig någorlunda kunna tillgodose referentens synpunkter.

I det fjärde fallet, när artikeln refuseras rakt av, bör man söka sig till en annan tidskrift. I bästa fall har man då från den första tidskriften fått ett referentutlåtande som kan vara till hjälp för att förbättra artikeln och öka dess chanser hos den nya tidskriften.

Att skriva till tidskriften och klaga på referentens utlåtande är i allmänhet inte särskilt meningsfullt. Det är bättre att ägna sin energi åt att förbättra texten och skicka den till en annan tidskrift. Om man tycker att referenten har missförstått texten, så bör detta tas som en anledning att förbättra texten så att den inte så lätt kan missförstås.

Det är ofrånkomligt att en del artiklar blir orättvist refuserade. Detta hade varit out-
härldigt om det inte vore för att systemet är pluralistiskt, så att refuserade artiklar faktiskt kan få en andra chans i en annan tidskrift.